

A k a d e m i c k ý BULLETIN

9/95

AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY

Z 39. zasedání Akademické rady AV ČR

Zasedání Akademické rady se konalo 23. května 1995 a řídil je předseda Akademie věd R. Zahradník, který úvodem blahopřál J. Niederlovi k jmenování profesorem.

V rámci informací o hlavních aktuálních otázkách činnosti AV ČR (bod II) podal R. Zahradník zprávu o dopisu ministra školství, mládeže a tělovýchovy Ing. I. Pilipa ve věci přípravy materiálu „Výzkum v České republice a postavení Akademie věd ČR“, který má být zpracován pro poradu zainteresovaných ministrů vlády ČR. Podle požadavku premiéra má jít o komplexnější, maximálně konsensuální materiál, jehož spoluautorem má být předseda AV ČR. V této souvislosti H. Illnerová seznámila přítomné s průběhem jednání parlamentní komise pro vědu a výzkum dne 19. května t.r. Předložený materiál MŠMT k otázkám výzkumu a postavení Akademie věd ČR, k němuž byly v předchozím řízení vneseny

záasadní připomínky nejen od Akademie, nebyl na zasedání komise projednáván.

H. Illnerová informovala dále o stavu přípravy podkladů pro ministra životního prostředí Ing. F. Bendu, CSc., do jejichž přípravy byli zapojeni i další členové AR.

R. Zahradník a J. Niederle informovali o stavu přípravy semináře „The Role of NATO in Scientific Cooperation in Central Europe“, který pořádá AV ČR ve spolupráci s ministerstvem obrany ve dnech 31. 5.–3. 6. 1995.

V závěru projednávání těchto otázek uložila AR pracovní skupině ve složení H. Illnerová, V. Pačes, J. Velemínský a M. Šmidák, aby urychlěně připravila vlastní variantu materiálu „Výzkum v České republice a postavení Akademie věd ČR“, kterou předseda AV ČR do 15. 6. t.r. zašle ministrovi školství, mládeže a tělovýchovy.

Zprávu o činnosti Grantové agentury AV ČR za rok 1994 (bod III), obsahující údaje o počtech a výši finanční podpory u grantů udělených v roce 1994, o grantech z předešlých kol a přehled úspěšnosti ve IV. kole grantové soutěže, blíže zdůvodnil E. Paleček. Diskuse byla věnována především způsobům posilování účelového financování.

AR vzala na vědomí zprávu a jmenovala E. Palečka předsedou volební komise pro doplňovací volby do oborových rad GA AV ČR s tím, že příštímu zasedání Akademické rady předloží návrh dalších členů volební komise.

Návrh spolupráce Jihočeské univerzity a Akademie věd ČR (bod IV) uvedl R. Zahradník s tím, že rektor Jihočeské univerzity požádal o spolupráci při rozvíjení koncepce nově zaváděných oborů společenských a přírodních věd. V rozpravě byla vyjádřena podpora oboustranně prospěšné spolupráci a bylo doporučeno, aby Akademie věd uzavřela s Jihočeskou univerzitou rámcovou dohodu o spolupráci.

AR vzala se souhlasem na vědomí zájem Jihočeské univerzity o další spolupráci s AV ČR a uložila pracovní skupině ve složení V. Pačes (svolavatel), K. Jungwirth, H. Illnerová, V. Herold, M. Mareš a A. Sochor, aby návrhy ve smyslu diskuse projednala s oborově příslušnými vědeckými pracovišti AV ČR a se zástupci Jihočeské univerzity.

Zprávu z kontroly hospodaření Technologického parku AV ČR (bod V) uvedl R. Zahradník s tím, že jde o výsledek kontroly hospodaření Technologického parku – sdružení 12 vědeckých pracovišť AV ČR, provedené kontrolním odborem KAV. V diskusi bylo dohodnuto, že na červencové zasedání AR bude předložena komplexní zpráva o činnosti Technologického parku, která zahrne i návrhy dalšího způsobu provozování této pro transfer technologií prospěšné činnosti.

Ředitel nakladatelství Academia Alexander Tomský přebírá cenu Nejkrásnější kniha roku 1994 v kategorii Přiležitostné a bibliofilské tisky, malonákladové a autorské knihy, za titul *Don Quijote* vydaný nakladatelstvím Academia v roce 1994. Blíže viz str. 4..
Foto J. Plechatý

AR vzala na vědomí zprávu z kontroly hospodaření Technologického parku AV ČR a uložila F. Kaštánkovi, předsedovi Rady Technologického parku AV ČR, aby do 30. 6. 1995 podal AR zprávu o opatřeních přijatých k odstranění zjištěných závad.

Materiál o současném stavu řešení rekonstrukce Wiehlova domu (bod VI), obsahující analýzu návrhu nájemní smlouvy předložené Inženýrsko-průmyslovými stavbami a návrh dalšího postupu při řešení rekonstrukce Wiehlova domu včetně ekonomického rozboru a stavebního programu, podrobne zdůvodnil V. Petrus. Mj. uvedl, že nelze souhlasit s původně předloženým návrhem IPS. Nové řešení vychází z toho, že Akademie bude sama investorem celé rekonstrukce domu, uzavře s IPS soubor samostatných smluv včetně nájemní smlouvy a knihkupectví bude provozovat ve vlastní režii. V rozpravě byl předložený návrh řešení plně podpořen a bylo poděkováno všem, kdo přispěli k ujasnění této záležitosti. Rovněž bylo zdůrazněno, že celou rekonstrukci je třeba provést velmi kvalitně.

AR vyslovila souhlas se způsobem řešení rekonstrukce Wiehlova domu podle předloženého návrhu, zmocnila V. Petrusa k dalšímu jednání v této záležitosti a uložila mu, aby zajistil přípravu příslušných smluv.

Návrh na zřízení, statut a složení Ediční rady AV ČR (bod VIII), upravený ve smyslu zásad doporučených na minulém zasedání Akademické rady, uvedl P. Kratochvíl. V diskusi byly dohodnuty další úpravy návrhu statutu.

AR zřídila Ediční radu AV ČR jako stálý pomocný orgán Akademické rady AV ČR pro ediční činnost v rámci Akademie věd ve složení: PhDr. J. Beneš (FLÚ), RNDr. S. Černý, CSc. (ÚFCH JH), RNDr. L. Frank, CSc. (ÚPT Brno), PhDr. J. Jirska (vydavatelství Karolinum UK), RNDr. P. Krejčí, CSc. (MÚ), Mgr. J. Kroulík (KAV), PhDr. J. Novotný, CSc. (HÚ), Doc. RNDr. J. Palouš, DrSc. (AR) – předseda, RNDr. F. Patočka, CSc. (GU), RNDr. J. Rusek, DrSc. (UPB), Prof. PhDr. P. Spunar, CSc. (ÚKS) – místopředseda, RNDr. Z. Šesták, DrSc. (ÚEB), PhDr. J. Vláčil, CSc. (SOU), Ing. J. Krekule, DrSc. (ÚEB).

AR zároveň schválila statut Ediční rady AV ČR s připomínkami a uložila J. Paloušovi předložit AR do konce roku 1995 návrh dalšího postupu při realizaci usnesení VI. zasedání Akademického sněmu k otázkám ediční činnosti. Konečně uložila J. Škodovi v dohodě s J. Paloušem řešit do konce roku 1995 obsazení funkce tajemníka a sekretariátu Ediční rady.

Návrh změny ve vedení Entomologického ústavu AV ČR (bod IX) uvedla H. Illnerová.

AR zrušila pověření RNDr. F. Marce, CSc., vedením Entomologického ústavu AV ČR k 31. květnu 1995 a vyslovila mu poděkování za vykonanou práci. Na návrh vědecké rady ústavu jmenovala Prof. RNDr. F. Sehnala, CSc., do funkce ředitele Entomologického ústavu AV ČR s účinností od 1. června 1995 na čtyři roky, tj. do 31. května 1999.

Návrh na jmenování ředitele Vývojové optické dílny AV ČR (bod X) přednesl M. Šolc.

AR uvolnila Ing. Petra Řeháka z funkce ředitele Vývojové optické dílny AV ČR z důvodu ukončení čtyřletého funkčního období a vyslovila mu poděkování za vykonanou práci. Na základě výsledku výběrového řízení jmenovala Ing. Milana Šonského do funkce ředitele Vývojové optické dílny AV ČR s účinností od 1. července 1995 na čtyři roky, tj. do 30. června 1999.

Návrh na udělení čestných plaket Akademie věd (bod XI/2) předložený vědeckou radou Fyziologického ústavu AV ČR uvedla H. Illnerová.

AR rozhodla udělit zlaté oborové čestné plakety J. E. Purkyně za zásluhy v biologických vědách:

Prof. Juttě Schaperové, profesorce experimentální kardiologie na Univerzitě v Giessenu a přednostce oddělení elektronové mikroskopie Max-Planck Institut für physiologische und klinische Forschung, Německo,

Prof. Jamesi Roy Parrattovi, profesoru University of Strathclyde, Glasgow, Velká Británie.

Informaci o připravované návštěvě ředitelů pracovišť AV ČR v akciové společnosti Škoda v Plzni dne 6. června 1995 (bod XI/4) podal Z. Brož. Kromě účasti ředitelů zainteresovaných pracovišť se setkání za AV ČR účastní zástupce Grantové agentury AV ČR, J. Niederle a K. Jungwirth, který byl pověřen řízením této akce.

Na základě informace H. Illnerové byl vysoven souhlas s nabídkou **Lidových novin na společnou inzertní rubriku Akademie věd a vysokých škol** (bod XI/5) s tím, že bližší podmínky stanoví J. Škoda.

Na základě dosavadních zkušeností bylo uloženo J. Škodovi, aby využití místností pro akce, pořádané v zasedacích prostorách budovy na Národní třídě (bod XI/6), bylo ve sporných případech předem konzultováno s příslušnými členy předsednictva AR. To se netýká akcí pořáda-

ných pracovišti AV ČR, vysokými školami a grantovými agenturami. Rovněž je nutné, aby mimořádné využívání této prostoru pro akce nesouvisející s vědou a výzkumem bylo převedeno plně na komerční základ.

Může technika pomoci lidstvu?

Tak zněl název tiskové konference, kterou uspořádala 24. května Rada pro popularizaci vědy AV ČR na Národní 3. Od základní otázky se přítomní zástupci rozmanitých technologií (**Prof. F. Kaštánek** z Ústavu chemických procesů AV ČR, **RNDr. J. Spížek** z Mikrobiologického ústavu AV ČR, **RNDr. J. Velemínský** z Ústavu experimentální botaniky AV ČR a **Prof. J. Vlček** z Katedry inženýrské informatiky Stavební fakulty ČVUT) dostali v závěru setkání s novináři od technologií k nejhlubším morálním problémům člověka: Postmoderní společnost je zahlcena informacemi. Zatímco moderní společnost využívala výsledků vědy a techniky, postmoderní společnost tento rámec překračuje. To přináší problémy, které je třeba řešit. Obrovské výkony v přenosových cestách umožňují demokratizaci společnosti, která se vyřazena lidského kontaktu stává nehumánní. Řídí ten, kdo dává informace. Vznikají falešné elity – a to opakováním základních principů, kterým se dává nový jazyk. Za tím jsou berličky techniky...

Jak najít ve stejném nástrojovém vybavení obranu? Nahradit falešné elity elitami skutečnými...

Ze zajímavého souboru informací na téma: Biotechnologie – jak měnit vlastnosti živých systémů a proč? Dále: Bude možno vylepšovat rostliny pomocí technologií? Dále: Zahlcen informacemi v postmoderní společnosti: existuje pomoc? – jsme vybráni pro Akademický bulletin zamýšlený Prof. Ing. Františka Kaštánka „Pomohou lidstvu změny chemických technologií?“, které uveřejňujeme ve zkrácené verzi.

-sd-

Pomohou lidstvu změny chemických technologií?

Bez chemie a bez produktů, realizovaných chemickými technologiemi by lidská společnost nebyla na úrovni vývoje, na které se dnes nachází. Jejich role v rozvoji lidské populace je proto nezastupitelná.

Jsou tedy změny chemických technologií vůbec nutné? Existují specifické důsledky vzájemného ovlivňování rozvoje lidského společenství a chemických technologií, které mohou o nutnosti případných změn rozhodnout:

Rozvoj chemického průmyslu přinesl a přináší této společnosti nemálo problémů s odpady, často vysoko toxickými, které se hromadí v životním prostředí v takovém měřítku, že je bezprostředně ohrožen stav biosféry. Lidstvo si tento stav vlastního ohrožení začná nyní uvědomovat, je však konfrontováno s problémem, jehož řešení je pro společnost značně zatěžující. Připomeňme si některé pojmy, které ještě nedávno nebyly veřejnosti příliš známé (ozonová díra, eutrofizace vod, kyselé deště, skleníkové plyny, těžké kovy, polychlorované bifenoly, ap.). Technologie se musí změnit, aby se trend ohrožený životního prostředí potlačil.

Současná úroveň stavu vědy umožňuje vyslovit nové závěry, například, že žádaný cílový produkt chemické technologie je pro životní prostředí hazardní látkou, bezprostředně nebo zprostředkován ohrožující např. zdravotní stav populace (benzen, DDT, freony, PCB ap.). Seznamy látek, způsobujících nebo podezřelých z rakovinotvorných nebo mutagenních účinků neustále rostou. Tyto látky, produkty chemických technologií, je třeba nahradit novými.

Během posledních 40-50 poválečných let se udály v lidské společnosti dramatické změny, převratně měnící dosavadní životní styl populace. Ekonomický růst a obecně rozvoj vědního poznání ovlivnily zcela zásadně nároky lidského společenství. To vyžaduje, aby nové chemické technologie umožňovaly vytvářet stále nové výrobky, nezbytné pro uspokojování rostoucích nároků populace na kvalitu života (bioplasty, farmaka ap.).

Rozvoj vědy umožnil následný rozvoj nových oborů lidské činnosti, které se neobejdou bez zájemů nových chemických produktů vysoko specifických vlastností (speciální skla a keramika, kompozitní materiály, supravodiče ap.). Tento trend je trvalý a povede k novým technologickým postupům nové generace.

Z tohoto pohledu je vhodné zadat otázku poněkud transformovat: Chemický průmysl v minulosti ukázal vysokou adaptabilitu vzhledem k společenským změnám a společenské poptávce, zejména díky neustá-

lým inovacím a podpoře badatelství. Jak se postaví k výzvám nejbližší a vzdálenější budoucnosti?

Je nepochybně, že chemický průmysl svoji roli zvládne, nicméně příliš mnoho negativních důsledků jeho dosavadného rozvoje (zejména na životní prostředí) klade podmínku aplikace technologií, šetrných k životnímu prostředí, jako kategorický imperativ.

Životní inovační roli bude hrát v badatelství vývoj a rychlosť transferu vědeckých výsledků až do komerční sféry.

Změny chemických technologií jsou tedy nutné, aby bylo co nejdříve zastaveno ohrožování životního prostředí, konkrétně se projevující v ohrožení biosféry, zdraví populace, neúměrném vyčerpávání neobnovitelných zdrojů, a aby byla snížena energetická náročnost procesů. Současně musí změny chemických technologií reflektovat trendy uspokojování nových a náročnějších potřeb společnosti v souladu s rozvojem vědního poznání.

Uplatní se pouze ty procesy, které budou založeny na technologické inovaci, ekonomické stimulaci a ochraně životního prostředí.

Jestliže se tyto změny budou realizovat, což je nezbytné, zcela nepochybět o to pomůže ke zkvalitnění života člověka.

Jaké inovace chemických technologií můžeme očekávat v blízké budoucnosti?

Všechny chemické technologie se dříve nebo později ocitnou pod tlakem nepůsobit negativně na životní prostředí. První inovace půjdou tedy nejspíše tímto směrem, jak již vidíme z aktivit největších chemických společností. Je jistě velmi zajímavé zjištění, že už jenom preventivní akce, vycházející z analýzy procesu a aplikace nejnovějších vědních poznatků s cílem jednoduchých technologických úprav, vedou bez nutnosti investičních nákladů k redukcii vznikajících odpadů až o 80 %. Další inovace půjdou ve směru uspokojování společenské poptávky a co největšího zisku pro chemické společnosti.

Pokusíme-li se o předpověď technologií budoucnosti pod tímto zorným úhlem, pak to budou zřejmě technologie vedoucí

– k upevnění zdraví a prodloužení života člověka,

– k výrobě nových netradičních materiálů a chemikálií, jídel a nápojů.

Řešení ochrany rostlin bude aktuální zejména pro oblast rozvojových zemí. Tradiční chemické technologie výroby komodit budou jistě zachovány po investicích do ochrany životního prostředí, jejich ziskovost je však v současné době kolslavá a je nesporné, že masové produkce komodit se přesouvají z tradičních oblastí USA a Evropy do Asie a zemí Předního východu. Základem rozvoje velkých chemických společností je specializace se snahou ovládnout co největší podíl ve výrobě daného produktu na světovém trhu (získat minimálně 20 % trhu).

Některé příklady inovačních technologií jsou uvedeny dále.

Nové materiály a chemikálie:

- kapaliny pro chladicí a mrazicí zařízení, bezchlorové a nehořlavé náhrady ekologicky problematických chlorovaných a fluorovaných uhlovodíků, nezvyšující tzv. skleníkový efekt
- materiály pro biologické implantáty
- biologicky degradovatelné polymery
- selektivní, vysoko účinné katalyzátory s definovanou strukturou póru (zeolity) a organokovové katalyzátory nové generace, katalyzující chemické reakce za normální teploty, nebo umožňující nové postupy (např. hydrogenace oxidu uhličitého -slibný přístup k jeho využití jako suroviny pro chemické syntézy, aktivace C-H vazby vedoucí na katalytickou oxidaci uhlovodíků při nízkých teplotách), stereoselektivní výroba meziproduktů pro syntetickou chemii, ultrazvuk a mikrovlny jako promotoru chemických reakcí – a další.

Klinicky orientované programy a technologie pro zdraví člověka:

- biochemické technologie nové generace – výroba farmáků na biologické bázi vycházející ze specifické role proteinů a aminokyselin v prevenci a potlačování zejména civilizačních chorob (ateroskleróza, snižování hladiny krevního cholesterolu), rakoviny a AIDS, produkty ovlivněné genetickým inženýrstvím
- aktivní látky pro léčiva
- vývoj a výroba chirálních farmáků
- semisyntetické alternativy přírodních látek pro léčbu různých forem rakoviny (např. faxol)
- alternativní drogy, antikuřácké programy, nové léky pro vyšší věk
- produkty péče o kůži.

František Kaštánek

Od Pracovního výboru pro českou národní písni na Moravě a ve Slezsku k ústavu Akademie věd (90. let trvání ÚEF)

O vzniku Pracovního výboru pro českou národní písni na Moravě a ve Slezsku, o počátcích moravské hudební folkloristiky a o dalším vývoji folkloristických a později také etnografických bádání, ke kterým tato instituce položila základ, pojednával seminář, konaný v Brně dne 27. dubna letošního roku. Pořádající pracoviště, brněnský Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR, přizval k vystoupení na tomto semináři nejen domácí, ale také bývalé kmenové i externí pracovníky ústavu, odborníky z Masarykovy univerzity, muzeí, Úřadu památkové péče, rozhlasu a kolegy z pražského pracoviště ÚEF. Referenti ve svých příspěvcích připomněli celou historii a proměny této instituce a na svá vystoupení plynoucě navázali v diskuzi i po ní rozpravami o minulosti i současnosti disciplíny, která je v Brně nepřetržitě rozvíjena, což mimo jiné dokazovala hojná účast studentů Ústavu evropské etnologie MU.

O tom, jak byl v roce 1902 Leoš Janáček požádán přípisem moravského místodržitelství o spolupráci při přípravě souborného vydání lidových písni pod názvem Národní písni v Rakousku (Das Volkslied in Österreich), o vzniku a počátcích Pracovního výboru, který po založení samostatné Československé republiky nesl název Státní ústav pro lidovou písni, a zejména pak o činnosti L. Janáčka a jeho nejvýznamnějších dobrovolných spolupracovníků F. Kyselkové a L. Bacešové v této instituci referovala O. Hrabalová. Na její hodnocení navázala M. Pavlicová přehledem o práci ústavu v meziválečném období. Studia o lidovém tanci za posledních padesát let přiblížila přítomným nejvýznamnější moravská etnochoreoložka Z. Jelinková, první řádná pracovnice poválečného Ústavu pro lidovou písni. Hudební redaktor J. Nečas zpestřil jednání svým vzpomínáním na sběr lidových písni v padesátých a šedesátých letech na Valašsku, ve Slezsku a na Hlučínsku. Připomněl spolu s ostatními pamětníky jména mnohých, dnes už nežijících významných osobností oboru, například A. Gregora, K. Vetterla, O. Sirovátky, J. Gelnara. V jeho příspěvku nechyběly ani některé peprné výroky z terénu.

Nejenom hudební, ale také slovesná folkloristika byla na brněnském pracovišti ÚEF systematicky rozvíjena. To však bylo až na půdě akademického pracoviště, které existovalo rok jako Kabinet pro lidovou písni a 1. ledna 1954 bylo sloučeno s Kabinetem pro národopis v brněnskou pobočku Ústavu pro etnografii a folkloristiku. O metodách, terénních výzkumech a katalogizačním úsilí pojednala M. Šramková, známá veřejnosti svými knihami pověstí a pohádky, které vydávala spolu s O. Si-

J. Pospíšilová při závěrečném referátu semináře

rovátkou. Závěrečné referáty M. Tonerové a J. Pospíšilové zhodnotily vývoj bádání za poslední dvě desetiletí a současně nastínily otázky týkající se současné koncepce a perspektiv pracoviště v nových podmínkách transformované Akademie věd.

O činnosti sesterského Pracovního výboru pro národní písce v Čechách informovala V. Thořová, kterou doplnila vzpomínkami na spolupráci brněnského a pražského pracoviště bývalá vědecká tajemnice ÚEF O. Skalníková.

Živé jednání a diskuzi zakončil S. Pantůček, člen Akademické rady AV ČR, který promluvil k některým aktuálním „akademickým“ tématům a zhodnotil naši situaci nejen shora, z pohledu člena Akademické rady, ale také jako bývalý ředitel Orientálního ústavu.

J. Pospíšilová – K. Altman

Město pod Špilberkem

Pod tímto titulem vydal Oldřich Sirovátku s kolektivem v roce 1993 krásně vybavenou publikaci o lidové kultuře, tradicích a životě lidí v Brně a okolí. Bylo to jakési předznamenání letošního výročí vzniku Pracovního výboru pro českou národní písce na Moravě a ve Slezsku, které oslavil Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR v Brně. Protože se na přípravě publikace podleli současní i bývalí pracovníci a spolupracovníci tohoto ústavu, je vhodné se i s tímto zpožděním o uvedené zajímavé knize zmínit.

V úvodu výstížně charakterizoval Karel Altman obsah publikace a výběr zařazených příspěvků těmito slovy: „...Město pod Špilberkem není rye národopisnou monografií. Především proto, že nepojednává vyčerpávajícím způsobem o všech obvyklých tématech, která etnografové a folkloristé zpracovávají, a dále proto, že se naopak zabývá i něčím jiným, čím přispěli zmínění odborníci z příbuzných oborů, jazykovědy a historie. Snad se tak lépe podařilo plasticky zobrazit jedno z měst ve střední Evropě.“ Na závěr bohatě ilustrované publikace je zařazena velmi užitečná, tematicky členěná výběrová bibliografie, která umožňuje seznámit se podrobněji s jednotlivými tématy.

Svetozár Pantůček

Don Quijote v nakladatelství Academia.

10. května 1995 začal na pražském výstavišti mezinárodní knižní veletrh **Svět knihy '95**. V jeho rámci byly vyhlášeny za účasti knihkupců, nakladatelů, spisovatelů, novinářů, výtvarníků, fotografů a televize v pavilonu B také vítězové soutěže **O nejkrásnější českou knihu roku 1994**.

Soutěže se účastnilo 87 vydavatelů s 249 knižními tituly. Jen 66 jich doporučila technická komise porotě k dalšímu projednávání. Oproti minulým letům se zvýšil počet přihlašovatelů i soutěžících knih, avšak do druhého kola se dostala pouze čtvrtina přihlášených titulů. Označení „Nejkrásnější česká kniha roku 1994“ získalo tak pouze 16 publikací. Do vybraného souboru nepostoupila ani jediná kniha pro děti a mládež, dříve chlouba domácí produkce, ani žádná učebnice – zásluhou znehodnocujícího polygrafického zpracování.

Slavnostního předání cen vítězů soutěže se zúčastnil ministr kultury Pavel Tigrid, který mj. řekl: „*Přispěli jsme jako Ministerstvo kultury k této radosti, abychom pomohli... Jde o soutěž tradiční, která má své kořeny ve 20. letech. Děkuji všem, kteří udržují a rozvíjejí tradici krásné české knihy. Jde o práci mnohdy nevděčnou, ale tvůrčí a v konečném výsledku nabízející nejkrásnější odměnu. Vzniká v pravém smyslu jedinečná hodnota, ke které se budou vracet i generace příští. Věříme, že tato odměna bude lákat cím dál tím větší počet tvůrců, polygrafů, knihkupců a nakladatelů...*“

Je potěšující, že v kategorii „Příležitostné a biblio filské tisky, malonákladové a autorské knihy“ získalo titul **Nejkrásnější česká kniha roku 1994** nakladatelství Academia. Připravilo obdivovateli díla Bohuslava Reyneka vzácnou publikaci v podobě cyklu grafických Reynekových listů na téma *Don Quijote*, která je doplněna verší Věry Provazníkové. Čtrnáct suchých jehel z let 1955–1960, tvořících celek se soubory *Snfh*, *Pastorale* a *Job*, je v edičním plánu nakladatelství Academia překvapením a zaslouženě získalo v soutěži ocenění jako vydavatelský i umělecký skvost.

-sd-

Bohuslav Reynek DON QUIJOTE

Věra Provazníková

ACADEMIA

Zprávy AV ČR

Konkurzy

Ředitel Orientálního ústavu AV ČR vypisuje konkurs na obsazení 2 míst vědeckých/odborných pracovníků pro obor dějin, jazyka a literatury zemí Asie.

Požadavky:

Vysokoškolské vzdělání příslušného směru, znalost orientálního jazyka a předpoklady pro vědeckou práci. Předpokládaný nástup k 1. září 1995.

Přihlášky se stručným životopisem, dokladem o dosažené kvalifikaci a případně seznamem publikací zasílá do tří týdnů od uveřejnění inzerátu na adresu: Orientální ústav AV ČR, Pod vodárenskou věží 4, 182 08 Praha 8.

Ústav jaderné fyziky AV ČR v Řeži vypisuje konkurs na obsazení místa odborného pracovníka v oboru radiochemie (analytické chemie) pro práci ve skupině neutronové aktivační analýzy.

Požadavky:

VŠ příslušného směru, věk do 50 let, dobrý zdravotní stav, znalost 1 světového jazyka.

Nabídky s krátkým odborným životopisem zašlete do 25. 6. 1995 na adresu: Ústav jaderné fyziky AV ČR 250 68 Řež.

Zahraniční instituce spolupracující s Akademií věd ČR

BRITANIE

RS (THE ROYAL SOCIETY OF LONDON) vznikla jako debatní kroužek několika filozofů, kteří se scházeli od roku 1645. V červenci 1662 podepsal Karel II. zakládací listinu této společnosti. Nejnovější dohoda o spolupráci Royal Society s AV ČR byla podepsána v květnu 1993. V tomto desetiletí soustřeďuje R.S. svou činnost do pěti okruhů: pomoc výzkumu prostřednictvím finančních podpor poskytovaných jednotlivcům, podporování světové vědy, poradenství v plánování vědeckého výzkumu, prosazování přírodnovědného a matematického vzdělávání od základních škol, a zvýšení efektivnosti své vlastní administrativy a řídících procesů.

BA (THE BRITISH ACADEMY) byla založena v roce 1899 na podnět Royal Society, která se od té doby věnuje jen přírodním a technickým vědám, a vědy společenské a humanitní jsou v působnosti BA. V současné době věnuje BA 75 % svých příjmů na stipendia talentovaným vědeckým pracovníkům mladším 30 let. Také financuje osm britských škol a ústavů (většinou archeologických) v Evropě, Africe a na Blízkém východě. Poslední dohoda mezi AV ČR a British Academy byla podepsána v říjnu 1993 s platností do konce roku 1995.

NERC (NATURAL ENVIRONMENT RESEARCH COUNCIL) je jedním z šesti útvarů Rady pro vědu a techniku, poradního orgánu vlády. Je rozčleněn do sekcí Vědy o Zemi, Vědy o moři a atmosféře, Vědy o suchozemských a sladkovodních ekosystémech, Vědecké služby NERC a Vyšší vzdělávání. V září 1993 se konal v Praze seminář o organizaci vědy, pořádaný společně NERC a AV ČR.

FRANCIE

CNRS (CENTRE NATIONAL DE LA RECHERCHE SCIENTIFIQUE) bylo založeno roku 1939. Dnes má 1370 pracovišť základního výzkumu v sedmi odděleních věd: Matematika a fyzika, Jaderná a subjaderná fyzika, Kosmické vědy, Inženýrský výzkum, Chemie, Vědy o životě, Humanitní a společenské vědy. V letech 1993–1995 se zaměřuje na následující okruhy výzkumu:

- 1 Vědecké zvládnutí složitosti
 - * Struktura a dynamika složitých systémů
 - Organizované molekulární systémy
 - Struktura a dynamika molekulární stavby
 - Nelineární systémy a nestabilita
 - * Systémový přístup
 - Chemická reaktivita: základní a cílený výzkum
 - Optimalizace postupů
 - Kompozitní materiály
- 2 Rozvoj věd a technologií nejlépe přizpůsobených lidským potřebám
 - * Koncipování produkčních a komunikačních systémů
 - Integrované koncepce
 - Organizace produkčního systému
 - * Poznání, inteligentní komunikace a zpracování řeči
 - * Dynamika věd a techniky
- 3 Velké společenské problémy
 - * Životní prostředí
 - * Zdraví a stářnutí
 - Vážné choroby
 - Interdisciplinární akce pro projekt výzkumu zdraví
 - Město
 - Práce a zaměstnanost
- 4 Velké mezinárodní programy kosmické fyziky a fyziky částic
- 5 Nové nástroje, nové technologie
 - * Zavádění a aplikace matematiky
 - * Nové nástroje výzkumu
 - Přístroje
 - Modelování a numerická simulace
 - Databáze
 - * Technologické změny

CEFRES (CENTRE FRANÇAIS DE RECHERCHE EN SCIENCES SOCIALES) zřídilo v Praze v Emauzích francouzské ministerstvo zahraničních věcí v lednu 1992. Pořádá semináře a jeho

knihovna je přístupná vědeckým pracovníkům i studentům. CEFRES je koordinátorem výzkumného projektu „Sociální a politická proveditelnost ekonomických reforem ve východoevropských zemích“.

EHESS (ÉCOLE DES HAUTES ÉTUDES EN SCIENCES SOCIALES) vznikla v roce 1975 ze VI. sekce Vysoké školy praktického vzdělávání. Koordinuje vědeckou i administrativní činnost skupin a center společenskovodného výzkumu v Paříži, Marseille, Toulouse a Lyonu. V dohodě uzavřené mezi EHESS a ČSAV v listopadu 1990 byly stanoveny tři základní okruhy výzkumného programu: a) Definice, formy a způsoby přechodu k demokracii, b) Stát, národ, národnost, etnicita, nacionalismus, c) Představy o střední Evropě ve Francii a o Francii ve střední Evropě.

IN 2 P3 (INSTITUT NATIONAL DE PHYSIQUE NUCLÉAIRE ET DE PHYSIQUE DES PARTICULES), činný v rámci CNRS, vznikl počátkem 70. let. Má 18 laboratoří a ústavů s celkem 2986 pracovníky všech kategorií (stav v roce 1993). Dohoda o spolupráci mezi IN 2 P3 a AV ČR byla uzavřena počátkem roku 1994.

HOLANDSKO

KNAW (KONINKLIJKE NEDERLANDSE AKADEMIE VAN WETENSCHAPPEN) – Královská nizozemská akademie věd v Amsterdamu, založená roku 1808, má nyní 200 řádných členů do 65 let (plus členy emeritní, zahraniční a korespondenty) a 20 ústavů. O zaměření výzkumu rozhodují dva výbory – přírodních věd a věd humanitních a společenských.

NWO (NEDERLANDSE ORGANISATIE VOOR WETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK) – Nizozemská organizace pro vědecký výzkum, Den Haag, je od roku 1988 nástupkyní Nizozemské organizace pro rozvoj základního výzkumu (ZWO). Podporuje a koordinuje špičkový základní i aplikovaný výzkum na univerzitách a ve spolupráci s nimi a má ústřední roli v množství mezinárodních vědeckých styků. Disponuje sítí více než 30 nadací pro všechna odvětví vědy. NWO koordinuje holandskou účast v mnoha evropských a mezinárodních organizacích a programech (např. ESF, ES, EUROTRAC, MAST, EUROMED, IIASA a UNESCO).

ITÁLIE

ACCADEMIA NAZIONALE DEI LINCEI byla založena v Římě roku 1603 čtyřmi zvídavými šlechtici ve věku 18 a 26 let. Do znaku jí dali rysa, zvìře se zrakem tak ostrým, že „vidí až do nitra věcí“, jak se věřilo v antice, a jeho název pak i další členové připojovali ke svému jménu. Nejslavnější z nich byl Galileo Galilei Lynceus.

Dvě oddělení této akademie, přírodnovědecké a humanitní, se nyní dělí do sekcí

- I. Matematika a mechanika
 - II. Astronomie, geodesie, geofyzika
 - III. Fyzika a chemie
 - IV. Geologie, paleontologie, mineralogie
 - V. Biologie
-
- I. Filologie a lingvistika
 - II. Archeologie
 - III. Kritika umění a poesie
 - IV. Historie a historická a antropologická geografie
 - V. Filozofie
 - VI. Právo
 - VII. Sociologie a politologie

V každém oddělení věd má Akademie po 72 členech národních, 72 dopisujících a 72 zahraničních.

Šířením vědeckých poznatků je úkolem Centro Linceo Interdisciplinare „Beniamino Segre“. V roce 1977 bylo při něm zřízeno Centro Linceo Interdisciplinare di Scienze Matematiche e loro Applicazioni.

Akademie spravuje řadu nadací a fondů (mnoho z nich z pozůstatku bývalých členů), z nichž poskytuje stipendia a uděluje ceny. Knihovna akademie v paláci Corsini je přístupná veřejnosti od roku 1754.

CNR (CONSIGLIO NAZIONALE DELLE RICERCHE) – Národní rada pro výzkum vznikla roku 1924. Dekretem z března 1945 byla podřízena bezprostředně předsedovi vlády. Řídí ji předseda, generální ředitel, rada prezidia a administrativní výbor. Poradními orgány je 15 oborových komisí, jejichž valné shromáždění a personální komise. Síť 298 ústavů a výzkumných středisek CNR je organizována podle oblastí s centry Bari, Bologna, Cagliari, Catania, Cosenza, Florencie, Janov, Lecce, Milano, Neapol, Padova, Palermo, Pisa, Potenza, Řím – Frascati, Řím – Montelibretti, Sassari a Torino.

FONDAZIONE GIORGIO CINI v Benátkách – dohoda s touto

nadací byla podepsána v prosinci 1994. Nadace byla založena k podpoře humanitních věd a spolupráce AV s ní se bude uskutečňovat formou sympozií. První (Renesance v Itálii a v Čechách) se bude konat v roce 1996.

INFN (ISTITUTO NAZIONALE DI FISICA NUCLEARE) je veřejnoprávní instituce založená roku 1951, která koordinuje a financuje jaderný výzkum. Má 19 sekcí s vlastním personálem na hlavních italských univerzitách a 6 skupin na univerzitách dalších; studentům posledních ročníků a aspirantům umožňuje používat jejich vybavení. Dále má 4 laboratoře (ve Frascati, Gran Sasso, Legnaro a na Sicilii) a středisko pro analýsu snímků (Centro Nazionale per l'Analisi Fotogrammetrica). Poskytuje také stipendia pro studium ve vlastních a zahraničních výzkumných zařízeních.

V roce 1993 měl INFN 2000 zaměstnanců a podporoval výzkumnou činnost zhruba stejného počtu zaměstnanců univerzit. **UNIVERSITÀ DI ROMA III** (Terza Università degli Studi di Roma) se oddělila od Římské univerzity v roce 1992. Má pět fakult: architektury, ekonomie, inženýrství, přírodnovědeckou a fakultu humanitních věd, která má největší počet studentů (6000 oproti několika stům na ostatních fakultách).

HISTORICKÝ ÚSTAV v Římě, který roku 1923 založilo české Ministerstvo školství a osvěty a jehož činnost byla přerušena válkou, byl obnoven v prosinci 1993 jako společné pracoviště Historického ústavu AV ČR a Filozofické fakulty UK.

AREA PER LA RICERCA v Terstu, (500 zaměstnanců, současná rozloha 26 ha, 120 ha je připraveno pro další výstavbu), hostí výzkumná střediska spolupracující s UNIDO (United Nations Industrial Development Organization), NASA (National Aeronautics and Space Agency), CERN (Conseil européen pour la recherche nucléaire), programy EUREKA (evropská spolupráce v oblasti životního prostředí, lékařství, biotechnologií, nových materiálů, informační techniky a energetiky), Středoevropskou iniciativou a j. i s italskými průmyslovými podniky a výzkumnými institucemi. Jsou zde:

CENTRO INTERNAZIONALE LEGNO (INTERNATIONAL WOOD CENTRE) – výzkum je zaměřen na produkci lignocelulosových surovin a dalších druhů biomasy, nové produkční technologie v dřevařství, ochranu životního prostředí, využití odpadů v energetice a na plánování produkce a užívání obnovitelných zdrojů.

ELETTRA, synchrotron nabízející velké možnosti využití v mnoha oblastech přírodních věd. Dlouhodobý přístup k synchrotronu může AV ČR získat uzavřením dohody s ICTP a vybudováním sítě AV ČR základu výzkumu společně s Itálií, Maďarskem, Slovenskem a Rakouskem.

ICGEB (INTERNATIONAL CENTRE FOR GENETIC ENGINEERING AND BIOTECHNOLOGY) – výzkum v Terstu se zaměřuje na molekulární a buněčnou biologii, studie genomu, virologii, mikrobiologie, strukturu a funkce bílkovin, molekulární patologii a molekulární imunologii. Středisko pořádá konference, semináře a kurzy, uděluje jedno- až dvouletá pobytová stipendia, spolupracuje na výzkumných programech se středisky v členských zemích, a poskytuje členským zemím služby (synthesisa oligonukleotidů a oligopeptidů, určování proteinových sekvencí, zpřístupnění database prostřednictvím počítačové sítě ICGEBnet).

ICPAC (INTERNATIONAL CENTRE FOR PURE AND APPLIED CHEMISTRY) – hlavní linie výzkumu jsou reaktivita, katalýsa, lékařská chemie a počítačová chemie.

ICTP (INTERNATIONAL CENTRE OF THEORETICAL PHYSICS) se soustředí na výzkum v oborech fyzika částic, fyzika plazmatu, matematika, struktura a nelineární dynamika Země, fyzika kondensovaných látek. Součástí Centra jsou laboratoře: mikroprocesorů, vysokoteplotní supravodivosti, laserů a optických vláken, fyziky atmosféry a šíření radiových vln.

ICTP také pořádá mezinárodní kurzy, semináře a konference (např. v roce 1995 se jich bude konat 42). Informace o své činnosti poskytuje prostřednictvím sítí Gopher a World-Wide Web.

ICS (INTERNATIONAL CENTRE FOR SCIENCE AND HIGH TECHNOLOGY) je tvořeno třemi výzkumnými středisky:

International Centre for Pure and Applied Chemistry (ICC), International Centre for High Technology and New Materials (ICTM) a International Centre for Earth and Environmental Sciences (ICE).

INFN – jeho sekce v Terstu se soustředí na subjadernou fyziku a fyziku jádra, teoretickou fyziku, jadernou technologii a interdisciplinární fyziku.

UNIX SCIENTIFIC SOFTWARE CENTRE – jeho cílem je zpro-

sířkování informací pro národní a mezinárodní vědecká a technická společenství spojená s terčským areálem.

NĚMECKO

DFG (DEUTSCHE FORSCHUNGSGEMEINSCHAFT) se sídlem v Bonnu poskytuje finanční podporu výzkumným projektům ve všech vědních disciplinách. Hlavní orgány DFG jsou valné shromáždění, které vydává základní směrnice pro práci DFG, senát, který je poradcem parlamentu a vlády a jehož úkolem je podporovat vědeckou spolupráci, a grantové komise. DFG má 79 členů – 58 univerzit a technických vysokých škol, 13 výzkumných center, ústavů, muzea a společností (např. Max-Planck-Gesellschaft), 5 akademí věd a 3 vědecké svazy.

ALEXANDER VON HUMBOLDT-STIFTUNG (Bonn – Bad Godesberg) byla založena v Berlíně roku 1860. Je to nezávislá nadace, která kromě grantů německým vědeckým pracovníkům uděluje ročně až 600 dlouhodobých pobytových stipendií cizinců do 40 let, až 200 výzkumných grantů mezinárodně uznávaným zahraničním vědcům, 20 výzkumných stipendií Maxe Plancka pro Německo – zahraniční spolupráci a řadu dalších výzkumných grantů na zvláštní účely.

JOHANN WOLFGANG GOETHE-UNIVERSITÄT, Frankfurt am Main: základem její struktury je členění do 11 oborů humanitních a společenskovědních, 10 přírodních, informatiky, sportu a pracovního vyučování; Středisko didaktiky, Středisko pro studium Severní Ameriky, Ústav životního prostředí a Ústav molekulární genetiky organizují speciální kurzy a přednášky pro jednotlivé obory.

DAAD (DEUTSCHER AKADEMISCHER AUSTAUSCHDIENST) – tato výměnná služba vznikla roku 1925 a po válce obnovila svou činnost v roce 1950. Její úlohou je podporovat kontakty německých vysokých škol a vědeckých institucí se zahraničními výměnami studentů, přednášejících a vědeckých pracovníků. Koncem roku 1992 bylo jejími členy 213 vysokých škol a 119 studentských sdružení. V posledních letech několikanásobně vzrostly výměny s postkomunistickými zeměmi.

RAKOUSKO

ÖSTERREICHISCHE AKADEMIE DER WISSENSCHAFTEN (založena 1847) má 130 řádných členů (a čestné zahraniční členy a korespondenty). Dělí se do dvou tříd, matematicko-přírodně se 14 vědeckými komisemi a filozoficko-historické (47 vědeckých komisí), 7 vědeckých komisí má celoakademickou působnost, 16 komisí je administrativních. Akademie má nyní celkem 20 ústavů a výzkumných pracovišť:

Erich-Schmid-Institut für Festkörperphysik Institut für Biomedizinische Alterntsforschung

Institut für Biophysik und Röntgenstrukturforschung

Institut für Demographie

Institut für Hochenergie Physik

Institut für Informationsverarbeitung

Institut für Kartographie

Institut für Kultur und Geistesgeschichte Asiens

Institut für Limnologie

Institut für Mittelenergiephysik

Institut für Molekularbiologie

Institut für Realienkunde des Mittelalters und der frühen Neuzeit

Institut für Stadt- und Regionalforschung

Institut für Weltraumforschung

Konrad-Lorenz-Institut für Vergleichende Verhaltensforschung

Forschungsstelle für Experimentelle Neuropathologie

Forschungsstelle für Ökosystem- und Umweltstudien

Forschungsstelle für Physiologie und Pathologie der Hirnrinde

Forschungsstelle für Sozioökonomie

Forschungsstelle für Technikbewertung.

J. Niederle a A. Štysová

Vydává:

Tiskový odbor Kanceláře AV ČR

Národní 3, Praha 1

Odpovědný redaktor: Svetozár Pantůček

Redakce: Sylva Daníčková

tel.: 24 24 05 14

Sazba: Fortuna, středisko fotosazby, Praha

Tisk: Academia Praha

Číslo vychází 12. 6. 1995

ISSN 1210-9525